Poštnina plačana v gotovini. Posamezna številka stane 1·25 Din.

Naročnina: Za tuzemstvo: z dostavo mesečno Din 5, četrtletno Din 15, polletno Din 30, celoletno Din 60, za inozemstvo Din 60 in poštnina posebej. — Oglasi po dogovoru.

SOCIALIST

GLASILO SOCIALISTIČNE STRANKE JUGOSLAVIJE

Izhaja vsak četrtek dopoldne. — Uredništvo Ljubljana, Šelenburgova 6/II. — Upravništvo: Maribor, Ruška cesta 7. — Nefrankirana pisma in dopisi brez podpisov se ne sprejemajo.

St. 6. Ljubljana, četrtek, 20. septembra 1923. 1. leto.

Kadri vstajenja.

Svetlejši iz noči zasije dan,
in iz trohnobe se rodi vstajenje . . .
Ivan Cankar.

Z zgornjimi besedami končava naš Cankar eno svojih najlepših del. Danes, ko slavi reakcija svoje zmagovite pohode in ko je naše ponižanje največje, si je zapisalo tisoč proletarcev te besede v srca in duše . . .

Zopet moramo prinesti neveselo poročilo. Stavka trboveljskih rudarjev je zlomljena. En rudnik za drugim je začenjal počasi delati, v pondeljek, dne 17. t. m. pa sta vrnila na delo tudi rudnika v Hrastniku in v Trbovljah, ki sta v boju nadalje vztrajala.

Brez v poštev prihajajoče podpore je vztrajalo delavstvo celih osem tednov v stavki. To je dokaz silne bojne moči trboveljskega proletarijata. Če stavka tega duha ni zlomila, potem trboveljsko delavstvo vkljub začasnem porazu ni končnoveljavno premagano. Družba je izgubila v stavki na produkciji premoga za okrog 200 milijonov dinarjev in bo v bodoče gotovo vse storila, da se ne bo stavka lahkomiselno provocirala. S tem pa bo dana tudi delavstvu možnost, da ne bo treba posegati v mezdnem boju vedno po sredstvu stavke, ki bi moralo biti zadnje sredstvo. V kratkem se bo moralo to videti, zakaj rudarske zahteve so tako upravičene, da jih z izgubljeno stavko ni mogoče pokopati.

Postopanje države je bilo v tem boju škandalozno pristransko, enako pristransko, kakor je bilo postopanje države v vseh velikih mezdnih gibanjih zadnjega časa.

Nastane vprašanje, ali bi si država pač upala tako postopati, ako bi imela opraviti z disciplinirani delavskimi organizacijami, ki bi imele v političnih zastopstvih vsaj nekaj vpliva?

A na to se zadnji čas sploh ni polagalo vpliva, geslo je bilo: Vse ali nič.

Vse ali nič je velika beseda. Vendar jo bo izgovoril razumen človek le tam, kjer je verjetno, da dobi na ta način vse. Kdor ve, da je 99 odstotkov verjetnosti, da dobi na ta način nič, pa je vseeno to govoril, je izdajalec ali norec. Taki ljudje so delavske postojanke oškodovali in razbili, zato more reakcija sedaj tako divjati.

Delavstvo je bilo dano na tehtnico in bilo je najdeno prelahko, kakor stoji v svetopisemski zgodbi. Zato bo kraljeval sovražnik tam, kjer bi morali biti naši domovi.

Mi pa vemo, da je bilo še vsako ponižanje predhodnik velikega vstajenja.

Kdaj boste že spoznali, da so vsi tisti, ki sejejo med nas sovraštvo in neopravičeno blatijo vse, ki v naših vrstah delajo, najhujši sovražniki naše bodočnosti? Kdaj boste spoznali, da skrbno tehtanje lastnih in nasprotnih sil ni izdajstvo pač pa vsaka z neprimerno močnejšimi silami započeta bojna akcija?

V ponižanju se bo delavstvo disciplniralo, iztreznilo in — zedinilo.

Tisti, ki gredo že danes to pot, so organizacije naše Socialistične Stranke Jugoslavije. V trenutku, ko to pišemo, se zbirajo v Beogradu na kongresu naše stranke kadri vstajenja. Med temi kadri bo našel vsak svoje mesto, ako je pošten.

Proti fažizmu.

Med dnevnimi poročili poročamo o napadu Orjune na neodvisni delavski dom v Ljubljani. Ta napad je dal Izvrševalnemu odboru Neodvisne Delavske Stranke Jugoslavije povod za oklic, naslovljen na proletarijat Slovenije, ki pozivlja k odločnosti in k takojšnji brezobzirni akciji proti jugoslovanskemu fašizmu. Ta letak pozivlja izrecno tudi socialistični proletarijat organiziran v SSJ da stopi z neodvisnimi v najožji stik.

Letak svetuje, naj se vpostavi v vseh delavnicah enotna fronta proti fašizmu, dalje naj se organizira delavstvo povsod v obrambnih četah in naj se v obrambo napram protipostavno do zob oboroženim fašistovskim tolpam, če treba tudi samo oboroži.

Ker se obrača ta lepak tudi na nas, bomo zavzeli proti temu svoje stališče.

Prvo je to.

Mi bomo znali braniti z vso odločnostjo naše domove in institucije pred izzivanji in napadi Orjune. Isto bodo storili brez dvoma tudi neodvisni.

Tako se bodo Orjunci vsekakor kmalu prepričali, da podobni napadi niso igrače. Če hočejo imeti razposajeni študenti, ki tvorijo glavne bojne čete Orjune — svojo zabavo, naj si je iščejo drugje, ne pa s provokacijami delavstva ki študentovskih izzivanj ne bo prenašalo.

Orjuna bi imela v takem boju izgled na uspeh samo, ako bi stala zanjo vsa sila države in ako bi bila odločena, da vporabi proti delavstvu take pomožne čete, riskirajoč pri tem malo državljansko vojsko.

Nikdar ne sme pozabiti ne Orjuna, ne delavstvo, da leži predpogoj uspehov italijanskega fašizma v tem, da je dajala fašizmu država na posodo vso svojo oboroženo silo in da je za fašiste razveljavila kazenski zakonik, — medtem ko je postopala proti nasprotnikom docela drugače. Ta lokavost odgovarja tradicijam italijanske notranje politike.

Mi ne verjamemo, da bi mislila vporabljati notranja politika naše države ta ka sredstva. Pri nas to ne odgovarja naši tradiciji, ne našemu temperamentu. In kar je glavno: Le norec bi mogel misliti tam na vojsko, — in to je fašizem v italijanskem smislu — kjer opravi isto delo papirnat zakon in ena žandarska kapa.

Zato se bo morala najbrž tako Orjuna, kakor protifašistovske čete, kakor si jih zamišlja zgoraj omenjeni letak, prepričati, da na velike boje v italijanskem smislu pri nas ni misliti.

Za obrambo svojine proti peščicam študentov bodo zadostovale pa tudi majhne skupine, ki morajo vsekakor dokazati, da se ž njimi ni dobro igrati.

One so tudi formalno v pravici in lahko prisilijo oblasti, da pokažejo svojo barvo in povedo, ali hočejo trpeti poboje. S tem smo vse dosegli, kar se more v tem trenutku doseči.

Akcija v takem obsegu, kakor jo priporočajo neodvisni, pa se nam zdi za en krat nepotrebna in preuranjena, zlasti se nam zdi nesmiselno tako akcijo po letakih priporočati.

Mi razlikujemo med revolucijo in puči. Mi hočemo revolucijo, pučev pa ne. Kakšna razlika je med tem? Revolucija spreminja razmerje stvarnih sil v državi. Kdor bi razbil našo armado in vstvaril novo, , ta bo izvedel revolucijo.

Kaj pa je puč? Puč je revolucija otročajev, revolucija s popolnoma nezadostnimi sredstvi. Pri nas na revolucijo danes niti misliti ni. Za nastope proti državni sili so pri nas — tudi oborožene delavske čete — nezadostno sredstvo.

Vsi puči so škodljivi, ker opozarjajo premočnega nasprotnika predčasno na zbiranje nasprotnih sil. Italijanski fašizem ni toliko posledica tega, da se proletarijat ni znal dovolj braniti, on je bolj posledica tega, da je italijanski proletarijat nesmiselno deklamiral o moči, — ko je bila stvarna sila v rokah buržoazije, vojske in policije in uprizarjal akcije, ki so imele značaj večjih pučev, ne revolucije.

Ne pozabiti, da je celo ruska revolucija v bistvu — revolucija armade!

Mi se bojimo, da imajo naši neodvisni, »voditelji revolucionarnega proletarijata« o teh stvareh zelo slabe pojme. Vsaj po njih delih se zna soditi, da nimajo nobenega smisla zapravo presojanje sil. Vse kar oni zadnji čas vprizarjajo, — bodisi na sindikalnem, bodisi na političnem polju, so nesmiselni puči, ki vodijo delavstvo iz poraza v poraz.

Dokler je tako, smo v brambi proti fašizmu le za paralelne akcije. Naše popolitične in strokovne organizacije se imajo ravnati v vseh akcijah strogo po navodilih svojih central in naj zavrnejo vse poskuse rušiti pod tem naslovom njihovo enotnost. **Kdor pošteno misli, naj se obrne na vodstvo, ki ste ga izvolili in ki mu zaupate.**

Druga navodila izvrševati bi pomenilo izdajstvo, ki pa se mora tudi mašče vati, ker neorganizirane akcije ne morejo vesti nikamor drugam, kakor v poraz. Za vzajemno pomoč od organizacije do organizacije, pa smo vedno pripravljeni. A tudi v tem slučaju se nam ne zdi prav, — če kdo o nas danes zahrbtno laže in vse kar je našega strupeno blati, — jutri pa se obrača na proletarijat, organiziran v SSJ in govori o enotni fronti. Ta proletarijat bo vedno na mestu in bo prožil brez ozira na vse kar je bilo, roko za edinstvo.

Ponoviti pa moramo ponovno to, kar vedno povdarjamo:

Kdor hoče res edinstva, ne sme blatiti in delati z lažmi.

V teh ozirih bomo zahtevali popolne jasnosti, zakaj zdi se nam, da hočejo kovati neodvisni iz fašistovske nevarnosti na naš račun politični kapital za svojo stranko.

— — —

Čuvar brez puške.

Zveza narodov je čuvar, ki čuva sredi med oboroženimi tolovaji, — brez puške svetovni mir in mednarodno pravo. Taki čuvarji postanejo prav lahko smešne figure in tudi v tem slučaju je tako.

Zveza narodov je dosedaj še pri vsakem resnejšem konfliktu odrekla, pa naj je bila pravica še tako jasna.

Ko je napadla pred dvemi leti Poljska mesto Wilno, ki ji po mirovni pogodbi ni pripadalo, je Zveza narodov to nasilje potrdila, — ker je hotela tako mogočna Francija.

V grško-italijanskem konfliktu tudi ni bilo mnogo drugače. Sicer se je Zveza narodov tukaj nekaj upirala, a ne toliko zato, ker je bil italijanski korak kršitev miru, ampak bolj zato, ker je ogrožal interese Anglije. Iz ravno istega razloga pa je bil pri Franciji smisel za mednarodno pravičnost tudi topot bolj slabo razvit.

Tako se je končal italijansko-grški konflikt pred veleposlaniško konferenco v Parizu, ne pred Zvezo narodov, s kompromisom, ki daje napadalcu deloma prav in ne z eksemplarično kaznijo, ki bi jo moralo vsako sodišče nad brezvestnim rušilcem svetovnega miru izreči

Zdi se, da ima stari Pašić o tem čuvarju brez puške pravo mnenje.

V trenotku, ko skuša napraviti Italija z Reko to, kar je napravila Poljska z Wilno, — ne misli na to, da bi dvignil proti Italiji obtožbo pred svetovnim sodnikom, ampak polaga večjo važnost na to, da si dobi zaslombo pri vplivnih velesilah. (Seveda če ga ni v tem oziru Mussolini že prehitel.) Izgledi za svetovni mir so toraj čim najslabši . . .

V tem položaju bi morali skoro obupati nad mislijo bodoče svetovne vzajemnosti, ki le bdi pred očmi naši internacionali.

Čez vse naše misli gre vprašanje: ali bo zmogla naša internacionala to, česar meddržavne zveze ne zmorejo in ali ni laž tudi ona?

Ne stavljamo vanjo nemogočih upov, vendar smelo trdimo, da naša internacionalni laži. Naša internacionala združuje duhove in vstvarja tako duševne predpogoje za Zvezo narodov, za kojo bo stal čuvar s puško. Ko se spremeni naša internacionala v svetovno državo, ki jo duhovno pripravljamo, bo sen naše internacionale uresničen

Kdo bo izvršil to veliko delo? Ali bo strl eden izmed imperialističnih tolovajev ostale in skušal postaviti sebe na tron svetovne države? V tem slučaju bo dala naša internacionala tej državi v notranji borbi novo vsebino

Ali pa bo internacionala močna dovolj, da ustvari sama neposredno pravo zvezo narodov?

Tudi ako bi ne bila, bo pravi ustvaritelj resnične zveze narodov svetovni proletarijat, ki spaja v svoji internacionali duše v eno, kar je predpogoj za pravo zvezo narodov

— — —

Obrtno nadaljevalne šole v Ljubljani.

Med vojno in po vojni 2 leti, od leta 1914-15 do leta 1919-20 celih 6 let smo bili za vajence in vajenke brez vsakega šolskega pouka v Ljubljani. Šele leta 1920-21 in 1922 se je zopet vršila šola in letošnje šolsko leto 1922-23 pa je bila zopet zaprta vsled nekritja stroškov za vzdrževanja pouka. Država je do leta 1920-21 prispevala dve tretjini stroškov za obrtno-nadaljevalne šole. Nadalje pa je bil ustavljen vsak kredit v državnem proračunu za te šole.

Poleg teh se je tudi trgovski gremijalni šoli za vajence ustavilo vsako podporo od države. Ali prizadeti činitelji kot trgovski gremij ter sami trgovci so prispevali za vzdrževanje stroškov pouka na ta način, da so letno prispevali 50 dinarjev za vsakega vajenca. Precejšnjo vsoto pa je dala trgovska obrtna zbornica za to šolo. Trgovska gremijalna šola je začela s poukom že leta 1919 in 20 in je imela do letos redno šolo za svojo vajence in obrtniški vajenci pa imajo šolo samo 2 leti po vojni.

Trgovska gremijalna šola se je vzdrževala tri leta brez državne podpore. **Obrtno-nadaljevalna šola** pa se je enostavno aprila zaprla, ker ni dobila državne podpore. Leta 1920-21 je obiskovalo poduk na petih šolah 1049 vajencev in vajenk (vpisalo pa se je čez 1200 vajence). Vse te šole so imele 31 oddelkov i nsicer 3 pripravljalne 26 oddelkov prvega razreda in 2 oddelka drugega razreda.

Leta 1921-22 pa je obiskovalo pouk na vseh petih šolah 1273 vajencev od teh 181 vajenk, vpisanih pa je bilo 1470 vajencev in vajenk. To leto je imela šola 41 oddelkov in sicer 9 pripravljalnih tečajev, 14 oddelkov prvega razreda, 17 oddelkov drugega razreda in en oddelek tretjega razreda.

Po stroki pripadajo gojenci.

1. Kovinski stroki: 132 stavbenih ključavničarjev, 43 kleparjev, 13 kovačev, 2 instalaterja, 12 zlatarjev, 3 pasarjev, igarjev, 8 urarjev, 83 mehanikarjev, 3 puškarje, 1 izdelovalec kovin, 7 kirurgičnih mehanikov, 1 bandažist, 4 zobotehniki, 1 ortopedist, 1 izdelovalec protez. Skupaj 507 vajencev.

2. Lesne obrti: 127 mizarjev, 45 tesarjev, 4 kolarji 1 strugar, 3 stolarji, 5 sodarjev, 2 pletarja (košar), 11 modelnih mizarjev. Skupaj 198.

3. Živilski obrti: 14 pekov, 4 slaščičarji, 1 slaščičarka, 22 mesarjev, 8 gostilničarjev, 4 vrtnarji, 1 vrtnarka, 20

brivcev, 2 vlasuljarci, skupaj 72 vajencev in 4 vajenke.

4. Oblačilne (tekstilne) obrti: 55 krojačev, 144 krojačic, 8 krznarjev, 1 krznarka, 2 dežnikarja, 8 tapetnikov, 20 modistinj, 11 šivilj za perilo, 1 izdelovalec steznikov. Skupaj 73 vajencev in 177 vajenk.

5. Oblačilne (usnjarske) obrti. 87 čevljarjev, 2 jermenarja, 13 sedlarjev. Skupaj 102.

6. Stavbinske obrti: 55 zidarjev, 3 pečarji, 1 kamnosek, 2 dimnikarja, 2 krovca. Skupaj 63 vajencev.

7. Grafični obrti: 18 stavcev, 13 tiskarjev, 3 litografi, 2 fotokemiografa, 1 stereotiper, 10 knjigovezov, 7 fotografov. Skupaj 54.

8. Pleskarski obrti: 19 pleskarjev, 1 lakirar, 3 črkoslikarji. Skupaj 23 .

Iz navedenih podatkov se vidi, da je vzgoja tega ogromnega števila obrtniškega naraščaja zelo velike važnosti. Ali imamo zasiguran šolski pouk za te vajence? Za rešitev tega perečega vprašanja bi moralo biti predvsem pri državi potem pa tudi drugih merodajnih faktorjih, podjetnikih-mojstrih ter obrtnih zadrugah več razumevanja in smisla. Če pa mislimo, da so obstojale obrtno-nadaljevalne šole v Ljubljani preko 40 let, je nadvse žalostno, ako bi se morale sedaj ukiniti.

Najžalostnejše poglavje pa je to, da je bilo nad tisoč vajencev oproščenih in bodo še, ako se letos ne začne takoj s šolskim poukom — brez zadostne šolske izobrazbe. Štatistika tudi kaže, da se sprejema preveč vajencev v posamezne obrtne panoge, samo zato, ker so cene delovne sile. Samo pri krojaški zadrugi je vstopilo od novega leta 1922 pa do danes 321 vajencev in vajenk in sicer 188 krojačic, 95 krojačev, 6 krznarjev, 3 krznarke, 11 modistinj in 21 šivilj bele ga perila.

Isto je pri strojnih tovarnah, kjer se danes uči 180 vajencev. Poleg tega pa imamo tam samo 91 pomočnikov.

Posvečajmo pažnjo obrtnemu naraščaju! Skrbimo njegovo šolanje, glejmo, da ne bo le predmet izkoriščanja!

Politični pregled.

SLOVENIJA.

Vlada je ukinila oddelek za socialno politiko pri Pokrajinski upravi v Ljubljani. Vlada je začela šteditи in krčiti svoj upravni aparat. S tem pa ne začenja tam, kjer bi bilo treba. Nihče ne vidi prevelikega vojaškega aparata, in raznih komisij, ki se pošiljajo brez potrebe v inozemstvo, vidi pa se one zadnje ostanke organizacije v zaščito delavstva, ki smo jo po vojni ustvarili. Tako je ukinila vlada oddelek za socialno politiko z delavskim oddelkom vred. Od sedaj naprej pri Pokrajinski upravi ne bo več teh odelkov, ki so nudili delavstvu vsaj nekaj zaslombe. Ta ukrep je za delavstvo nov udarec in priča, da nam grozi ugrabitti reakcija polagoma vse pridobitve povojne dobe. Strnimo vrste in na branik!

SRBIJA.

Beograjska policija.

Sodrug, ki je zaposlen v Beogradu, nam piše:

Aparat, ki v resnici zasluži ime »balkanizem« je menda edinole beograjska policija. Beograd, kakor cela bivša Srbija ne pozna po evropejskem načinu organizirane mestne policije, temveč le žandarmerijo! Razumljivo je, da so potem orožniki, ki stojijo v sredini Beograda pred očmi širokega inozemstva sposobni le za službo v res divjih albanskih gorah. O policijskem režimu, ki vlada v Beogradu, se je že marsikaj pisalo tudi v naših listih, samo nič konkretnega. Največ surovosti in podivjanega postopanja teh pandurjev občuti pač beograjsko delavstvo. Na tisoče delavcev, ki so zaposleni po raznih podjetjih se sploh ne upa mnogo na ulico. Cele četete teh trpinov se zapira, zaslišuje, goni od stražnice do stražnice, muči na razne načine in izganja iz mesta. Za vzrok zadostuje, če je človek siromašneje oblečen in če se zljubi enemu izmed žandarjev, da ga spozna »sumljivim«. —

Za največji zločin se pa smatra potem to, če človek protestira proti nedolžni aretaciji. Že od nekdaj je v Beogradu običaj, da morajo proletarci v policiji odnosno žandarmariji videti bogove in razen ponovnega, neosnovanega preganjanja se pustiti od policajev batinati. Batinanje je namreč izza prejšnjih srbskih zakonov še vedno v navadi. — Pri takih aretacijah delavec navadno izgubi čas, zdravje, delo in zaslužek in večina se jih še po večdnevnem trpinčenju na predlog »žandarja« kaznuje brez vsakršnega vzroka. Da si kaznovan, zadostuje samo, da si se inteligentneje obnašal pri zaslišavanju in skušal dokazati svoj alibi (nedolžnost). — Ne mine dan, da beograjska policija ne bi nalovila razen moških tudi na stotine žensk, od katerih se potem najmanj polovica brez vsake krivde obdolži, da so prostitutke in podobno. Navadno postanejo prostitutke šele v zaporu. Če se enkrat mokronosemu policijskemu pisarju ali pa robatemu žandarju dopade kakšna izmed žensk, ki si je pa na dober način ne more prilastiti, se jo kratkomalo aretira, odvede v stražnico ali takozvani kvart in vtakne pod ključ. Čez nekaj časa se jo privede k službujočemu policijskemu uradniku ali pa žandarju, kateri jo potem gotovo, če že ne na lep način, pa z grožnjami ukloni — »U ime zakona« — za svoje spolne nagone. Da pa imajo ti pisarji in žandarji tudi posebne pri srbskih državnih uslužbencih sploh običajne »zarade« (zaslužek), se pa poslužujejo sledečih sredstev: Po raznih beograjskih parkih žandar ali pa pisar kratkomalo ustavi mirno se sprehajajoči par. Od tega zahteva gotovo svoto denarja. Če ga pa ne dobi, odvede oba v «kvart», kjer se mora potem moški odkupiti ali se ga pa kratkomalo kaznuje — seveda po nedolžnem in z žensko se pa postopa kakor smo ravnokar omenili. To so gola dejstva, ki se dogajajo v prestolici dan za dnem in so prebivalstvu postala javna tajnost. Absolutični policijski režim, ki ga je imela Nemčija pred vojno in ki je s svojim stikanjem in posili iznajdbami slovel daleč po Evropi, more biti napram beograjskemu samo pičel primer. Mi smo policijska država, nam vlada pandur in njegov bajonet, nabrušen s prav azijatskimi metodami. Takim razmeram v državni upravi smo napovedali socialisti boj.

Tako naš sodrug!

ZUNANJI POLITIČNI PREGLED.

REŠKO VPRAŠANJE.

Mussolini je hotel rešiti reško vprašanja brezdvomno z grobo silo.

Hotel je, naj Jugoslavija do 15. t. m. dovoli, da Italija Reko v prikriti obliki anektira. V ta namen je odredil Mussolini velike vojaške vaje v bližini Gorice. Na ta način je koncentriral z lepim izgovorom 12.000 mož z vso vojno opremo v bližini naše meje, ki mečejo na Reko in Sušak z eroplanov listke z napisi: V kratkem se vidimo! Zato se je polastila vse Evrope velika nervoznost. Že je zgledalo, da stojimo pred resnim konfliktom.

Naša vlada pa si dela iz tega očividno manj skrbi, kakor Evropa. Ona Mussolinijevega aneksijskega predloga sicer vkljub ultimatumu tudi ni priznala, na vojsko se pa tudi ne pripravlja, ker pravilno računa, da si Mussolini tudi z vojsko ne bo upal iti dalje kakor je šel s svojim ultimatumom. Zakaj niti Anglija, niti Francija ne gledata s prevelikim dopadenjem na Mussolinija, ki hodi z bakljo po s smodnikom prenasičenh balkanskih tleh.

Zdi se, da so mu dale mig, naj ostane s svojimi fašistovskimi metodami zaenkrat v mejah Italije. To bi se dalo sklepati vsaj iz tega, da je postala oficielna Italija naenkrat zopet zelo prijazna. Poročajo, da Italija z ultimatumom ni tako resno mislila, kakor ga je izgovorila in da se bo zdaj, ko ga Jugoslavija ni sprejela, pač dalje pogajala. Tako se bo vleklo reško vprašanje kakor morska kača naprej.

Nemčija in Porurje. Nobenega dvoma ne more biti več: Nemčija je na tem, da izgubi novo vojno.

Nemška marka blazno pada. Dolar stane že nad 100 milijonov mark!

Pod vtisom te gospodarske katastrofe, ki jo je mogoče odvrniti le tedaj, ako se država v Porurju razbremeni, so se začela pod pogoji, ki so za Nemčijo čim najbolj neugodni, nova pogajanja med Nemčijo in Francijo. Pri tem se pojavljajo načrti, ki kažejo jasno, kako zmaguje v reparacijskem vprašanju francosko stališče.

Poincaré odklanja, kakor žid Šejlok, ki zahteva v znani drami trkajoč na svojo pisano pravico, od nasprotnika kos človeškega mesa, — vsako razpravljanje o plačilni možnosti Nemčije in naglaša, da mora plačati Nemčija vso škodo, napravljeno v svetovni vojni.

V razgovorih so se dotaknili predloga, naj bi se rešilo reparacijsko vprašanje popolnoma ali delno na ta način, da bi izdala nemška industrijska podjetja za 30 odstokov novih akcij in da bi izročila te akcije reparacijski komisiji, ki bi najela s tem zlato posojilo v svrho finančne sanacije Nemčije in kritja reparacij.

To se pravi, da si osvaja zapadni kapitalizem vrata v področje nemške industrije. Politične posledice tega dejstva so nepregledne.

Grško-laški spor se je poravnal. Italijani morajo na odločno zahtevo Anglije do 27. t. m. zapustiti Krf in so za eno blamažo bogatejši.

Ceremonije, ki jih je morala grška mornarica v smislu laškega ultimatuma izvršiti, pa so se izvršila, — pa ne samo pred laškim brodovjem, ampak tudi pred francoskim in angleškim, da je bolj svečano in — manj težko.

Konflikt v Porurju. Izgleda, da bo Nemčija izgubila drugo vojsko, vojsko v Porurju. Katastrofa nemških financ sili Nemčijo k pogajanjem. Poročajo, da so se pogajanja med nemškimi in francoskimi zastopniki že pričela. To pa pod okoliščinami, ki spominjajo na Brest Litovsk ali na nov Versailles.

Revolucija v Španiji. V Španiji so se uprli generali in prevzeli oprti na vojsko oblast v svoje roke. Upor je izbruhnil v Barceloni, glavnem mestu provincije Katalonije in se je razširil od tam naglo po vsej državi. Generali zatrjujejo, da niso proti kralju, ampak samo proti vladi, ki je vodila vojsko v Maroku po njihovem mnenju slabo.

Vlada je dolgo zasedala, končno pa je sklenila podati demisijo. Nato je imenoval kralj kolovodja upornikov, generalnega kapitana Prima de Rivera za ministrskega predsednika. Tako se je v Španiji revolucija brez krvavih bojev posrečila.

Po dosedanjih poročilih ni lahko ugotoviti, kaj je gnalo upornike v revovolucijo. Vendar pa kažejo vsi znaki, da je ta revolucija laški fašistovski revoluciji, zlasti pa revoluciji v Bolgariji v mnogem slična.

Visoki generali in njih varovanci uvidevajo, da se da z armado revolucije precej lahko delati.

Od tega spoznanja, do preziranja vseh demokratičnih načel, ki so dosedaj vojaško diktaturo maskirala, često pa tudi omiljevala, — je samo še majhen korak.

Španska revolucija je po vsej priliki člen v vrsti diktatoričnih poizkusov reakcije in buržuazije, ki so značilni za politični razvoj najnovejše dobe.

— — —

Dnevne vesti.

LJUBLJANSKO OKROŽJE.

»Orjuna« pred neodvisnim delavskim domom. Ljubljanski Orjunci postajajo vedno bolj predrzni, čeprav med njimi ni dosti takih, ki bi bili kaj vredni za tepež. Zadnjo sredo ponoči je razobesila orjunska skupina na neodvisnem Delavskem domu državno zastavo v proslavo rojstva prestolonaslednika. Neodvisni so to zastavo zjutraj sneli. Orjunaši pa so prišli čez dan v Delavski dom in zahtevali, naj se zastava zopet razobesi. Ker se neodvisni v to niso vdali, so Orjunci zagrozili, da bodo napadli in razbili v četrtek zvečer Delavski dom. Z ozirom na to so povedali neodvisni policiji kaj Orjunci nameravajo. Policija je obljubila Delavski dom močno zastražiti kar se je tudi v resnici zgodilo. Vkljub temu se je zbralo na Marksovem trgu precej Orjuncev, ki so šetali po trgu. Eden se je hotel vtihotapiti v vežo. Delavci, ki so bili v veži zbrani, so ga pa izsledili in nabunkali. To je dalo povod za splošen pretep. Orjunci so na dan signal navalili na vrata, oddali v podboje en oster, v vežo pa nekaj slepih strelov s pokalnimi pištolami.

Okrog doma je bilo zbrano tudi lepo število naših delavcev, — ki jim tudi ni prav, da bi se začele uvajati v našo Ljubljano fašistovske metode. Tako bi bilo lahko prišlo do hudega pretepa. Ven dar se ni zgodilo nič takega, ker se je stvar sama od sebe lepo končala. Neodvisni stražarji, ki so se postavili v začetku hrabro v bran, so se razpršili, ko so padli streli, kakor bi trenil, po vseh kotih. Ostalo je samo še par korajžnejših, ki pa tudi niso mogli nič opraviti, ker so tudi Orjunci zbežali. Zdaj je stopila na plan policija in je rekla Orjuncem: Fantje imejte pamet in pojte spat! Orjunci so se začeli vsled tega pomikati proti Zvezdi. V Zvezdi je prišlo do malih nastopov z nekaterimi socialističnimi delavskimi patruljami. A tudi se ni zgodilo nič hudega. Orjunci so uvideli, da je bolje, da gredo v Zvezdo na črno kavo, delavci pa so šli domov. Tako se je bitka pred neodvisnim delavskim domom za vse strani zadovoljivo končala. Svetujemo pa vsem prizadetim, da bi se take igre več ne ponavljale, čeprav so zabavne. Pretepati se je le takrat lepo, če ima ena stran zagotovilo, da sodnija in policija ž njo drži. Pri tej bitki pa se je jasno videlo, da se celo Orjunci na policijo ne smejo preveč zanašati in da je policija v stanu držati — celo z neodki ga pozna zadnja hribovska vas, ne savisnimi. S tem pa stvar izgublja svojo romantiko in postaja navaden tepež — mo Ljubljana. Samo da Orjunci nikakor ne bi vzdržali pravega »auf biks« naših hribovskih fantov. Zatorej fantje, — na vseh straneh pamet in ne obešajte na naše domove po sili zastav!

Vpokojencem poskakuje srce veselja dasi so lačni in raztrgani. . . Vesel dogodek v kraljevi rodbini se je po celi državi proslavljal in to po večini brez takta in okusa, — kakor to pač drugače biti ne more, ako se mešajo rodbinski dogodki in državna politika v enem loncu. Posebno lepo je pisal ob tej priliki »Slovenski Narod«, iz katerega ponatiskujemo sledečo lepo cvetko: Ves narod Srbov, Hrvatov in Slovencev je sprejel z nepopisno radostjo veselo vest, da se nam je rodil princ, prestolonaslednik in bodoči kralj.

Vsak posamezni Jugosloven drhti v radosti in veselju v tem veselem trenotku. Tudi nam, revnim vpokojencem poskakuje srce veselja, dasi smo lačni raztrgani in nas muči skrb za našo bodočnost in bodočnost naših družin, da jih obvarujemo smrti gladu. V tem svečanem trenotku je zadrhtelo naše srce neizmernega veselja in radosti in to tembolj, ker nam je dal ta trenotek novih upov, da naše ministrstvo ob priliki ki je utrdila bodočnost naše države in tesneje zvezala narod Srbov, Hrvatov in Slovencev, postavilo spomenik v naših srcih in srcih naših žena in otrok, s tem, da nam zagotovi naše in naših družin bodočnost ter nam zboljša žalostni položaj .

Kakor se vsak(!) Jugosloven z odkritosrčnim spoštovanjem spominja našega kralja Srbov, Hrvatov in Slovencev, Njegovega Veličanstva kralja Petra kot našega osvoboditelja, tako bomo ves čas proslavljali našega prestolonaslednika kot našega osvoboditelja iz bede in pomanjkanja.

Naši kraljevi dvojici izrekamo naše najiskrenejše čestitke in udanost, našemu prestolonasledniku pa kličemo: Bog ga živi in ohrani v sreči in srečo svojega naroda, ki ga sprejema kot dar nebes, kot vez srečne bodočnosti kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev. Bog živi in ohrani našega kraljeviča, Bog živi in ohrani našo kraljevo dvojico!

»Društvo vpokojencev Južne železnice.« — Ivan Šalamun, predsednik.

Spodnja Šiška. Veter, ki je prinesel konsolidacijo socialističnega delavskega gibanja, tudi nekdaj tako slavne Šiške ni pozabil. Delavska Šiška je odmev bele meščanske Ljubljane. Nekateri nam hočejo to slavno ime kar zbrisati z dnevnega reda in ga spraviti med staro šaro, to se pravi v zaprašene knjige mestnega arhiva, kjer jih bo čuval naš zvesti »sodrug« Fabjančič. Bog odpusti grehe nedolžnim, ki niso nič zakrivili. Saj gosp. Fabjančič ni kriv, da mu je nezavedno delavstvo od prevrata sem nasedlo. Pa to je postranska stvar. V »Socialistu« bomo govorili bolj o socialističnem gibanju, kakor pa o mestnih arhivarjih. Torej začnimo. Stari Šišenski sodrugi so bili že od nekdaj manj zaupljivi in so nasedli malokateremu demagogu, ki si jih je hotel pridobiti za kake z medom pomazane obljube. Vedno so pomislili:

Kaj če najslabše od teh obljub poližemo potem nam pač ostanejo le obljube. Posebno takrat smo bili kaj nezaupljivi, ko smo bili nekateri sodrugi funkcionarji, pa nas je naše lastno časopisje, ki smo ga sami plačevali (in še kako drago) neprestano blatilo. Pa če si vprašal urednika zakaj vse to, pa ti je rekel, da je to potrebno. — Danes je precej drugače. V naše popolno zadovoljstvo gre konsolidacija socialistične stranke v Sloveniji svojo ravno pot. Pozdravljamo v tem oziru in nas prav veseli prvi kongres stranke in njenih doslej deljenih frakcij v državi. Čitali smo referate, ki so bili za ta kongres objavljeni v našem časopisju in reči moramo, da nas veseli, da smo se pričeli med seboj sporazumevati. Da se moremo čim tesneje zediniti je gotovo medsebojno razumevanje potrebno in tega je danes že dovolj, zato tudi popolno zedinjenje in nato porast stranke v močno razredno socialistično stavbo ne more biti več daleč. Marsikdo izmed nas je že obupoval nad položajem socialistične stranke, danes smo na delu zopet s podvojenimi močmi. Na eni strani nam daje pobudo delavstvo iz drugih krajev, na drugi strani pa nas vzpodbuja in dela veselje naraščaj — mladina, ki na celi črti prodira in daje pogum onemoglim in starim ter osivelim sodrugom Kako živahno je delovanje te mladine, o tem bo sama poročala v »Socialistu« takoj ko bo izvršila svojo poslednjo misijo v Hrastniku. S tem izletom misli zaključiti letošnje prireditve in se bo na to podala na polje podrobnejšega dela.

Moste pri Ljubljani. Pretekla sobota nam je prinesla ponoven dokaz komunistično-klerikalno pobratimije. Ta dan je bila otvorjena nova gostilna g. Pečarja. Mimogrede povedano je v Mostah vsaka druga hiša gostilna, pa vendar klerikalni občinski svet ne stori nič proti temu. Na to gostijo so se zbrali vsi od g. župana Oražna pa do zadnjega komunističnega revolucionarca. Res lep je bil prizor, ko so debelotrebušnim klerikalnim magnatom komunisti tako lepo zapeli »Delu čast!« Zopet se je izkazalo, da je ves moščanski komunizem na prodaj za frakelj žganja. — Zadnji shod, ki ga je sklical Medstrokovni odbor GRSJ je imel za posledico precejšnje poživljenje naših organizacij. UDR je že pričelo s svojimi vežbami. Do sedaj se je priglasilo že preko 40 članov in članic. Bil je pa tudi že zadnji čas, da smo se zganili, kajti naš klerikalizem je zelo organiziran in je požrl že demokrate, narodne socialiste, komunisti so pa itak njegovi otroci. Dela bomo imeli dovolj.

Vič pri Ljubljani. V soboto, 15. t. m. je priredila naša politična organizacija SSJ političen shod, na katerem sta poročala ss. Uratnik in Korun. Kljub temu, da se »nezavisni« prelepili vsa naša vabila na shod s svojimi lepaki, je bila vendarle udeležba povoljna. Zlasti stari kader se je polnoštevilno odzval. S. Uratnik je poročal o stanju politične stranke in o strankinem kongresu, ki se bo vršil te dni v Beogradu. Viška organizacija svojega delegata ne bo mogla odposlati, ker ne zmore tako visokih stroškov, zato je bilo soglasno sklenjeno, da se odstopi mandat ljubljanski organizaciji. S. Korun je dalje poročal o parlamentarnem delovanju kluba SSJ, na kar se je razvila zelo poživljujoča diskuzija, katere so se udeležili ss. Bučan, Škrl, Petrič, Svetek, Vrbec, Ogris in še nekateri drugi. Ta diskuzija je pokazala, da je naš socializem za vedno ozdravljen.

Vevče pri Ljubljani. V »Socialistu« čitamo poročilo kako se razvijajo razmere v drugih krajih in to nas je napotilo, da napišemo tudi iz našega kraja kratko poročilo. Pri nas je velika papirnica, ki je pravzaprav edino pomembnejše industrijsko podjetje. Prvi čas po vojni je imela naša strokovna organizacija Osred. društvo kemičnih delavcev precej članov, če ravno so bili pred in med vojno klerikalci edini gospodarji v tovarni. Žalibog so se kasneje pojavili komunisti, ki so s svojimi radikalnimi frazami popolnoma razbili našo organizacijo. A svoje tudi niso upostavili, temveč so pustili, da so odšli delavci zopet h klerikalcem. — Zadnje čase smo našo organizacijo s trudom in težavo zopet ustvarili, le žal, da so ljudje še vedno nezaupljivi vsled komunističnih laži, katere tudi klerikalci prav pridno trosijo. Z naporom vseh sil smo zadnje čase toliko napredovali, da smo pridobili toliko članov, da smo si sedaj s klerizalci po številu enaki. Pri zadnjih mezdnih gibanjih je naša organizacija že prav odlično delovala in če ravno je bil položaj zelo slab ker je tovarna vsled pomanjkanja naročil skrčila obrat na 4 dneve na teden smo vendar dosegli nekaj povišanja. Zadnje čase so pa nekateri naši sodrugi nekoliko popustili in klerikalci zopet dvigajo glavo. Zato naj ta naš dopis bo tem sodrugom opomin naj pričnо zopet z delom za organizacijo in če bodo dalje vstrajali, bo prišel kmalu čas ko bodo tudi naši delavci vsi do zadnjega spoznali, da klerikalizem ni pravi zastopnik delavskih interesov. Politične organizacije v Vevčah za enkrat še nimamo, ker imamo s strokovno polne roke dela, vendar pride tudi zanjo čas ko jo bomo ustanovili. »Socialist« ima nekaj naročnikov in se bo gotovo razzširil, ker je zelo poljudno pisan in ga ljudje radi čitajo.

Litija. Od kar je prenehala obratovati naša topilnica je tudi društveno delovanje zmanjšano. V topilnici so bili organizirani skoro vsi delavci pri Osred. društvu kovinarjev in bi organizacija zelo lepo napredovala, če bi ne bilo te industrijske krize. Imamo pa še eno veliko tovarno — predilnico, kjer so pa imeli narodni socialisti večino. Zadnje čase so se pa na predilnico vrgli nezavisni, ki skušajo tovarno organizirati. Ali tudi njim ne bo uspelo, ker so zelo na slabem glasu in ker so začeli stvar pri glavi mesto pri nogah. Najprvo so začeli z mezdnim gibanjem, predno imajo organizacijo. Kako je mogoče prej kopati predno imaš motiko, vedo menda samo »nezavisni«. Ali mnogi delavci jim že sedaj ne zaupajo, kaj bo šele potem, ko jo bodo zavozili, kakor so jo povsod drugod. Sicer smo pa tudi socialisti na straži.

Mojstrana. Markov protokol je naše klerikalce zelo poparil. Mnogi so mislili, da je avtonomija res nekaj, kar bo ljudstvu na korist, sedaj so pa videli, da je vse skupaj le boj, kdo bo vladal v Sloveniji. Zadnji katoliški shod, ki je bil sklican zato, da razburjenje nekoliko pomiri, je imel sicer nekaj uspeha, ali neka temna slutnja je pa v ljudeh vseeno ostala. Na našo cementno tovarno, kjer smo vsi organizirani pri Osred. društvu kemičnih delavcev, imajo klerikalci prav posebno piko. Zad nje čase so pričeli z raznimi intrigami in bi bili kmalu spravili dva člana iz organizacije. Ali zaupniki so položaj takoj razumeli, ter razložili tema dvema, kakšne namene imajo ti krščeni kapitalisti in zadeva je bila zopet urejena. Za bodoče opozarjamo naše člane, naj se ogibajo teh gadov.

CELJSKO OKROŽJE.

Iz seje občinskega sveta celjskega. Demokrati, narodni socialisti in klerikalci v veliki zadregi glede stavkajočih rudarjev. Dne 12. septembra ob 19. uri je otvoril župan sejo in začel takoj s svojim patriotičnim slavospevom; socialisti so demonstrativno dvorano zapustili in četudi nesklepčni so vendar izvršili svoj namen. To je hotel patriot, podžupan Žabkar (NSS) izrabiti in spraviti pri eni poznejših točk socialiste v zadrego. Predlagal je, da se naj o priliki rojstva podari celjskim revnim otrokom 5000 Din. S. Koren predlaga, naj se dovoli za stavkajoče rudarje enkratna podpora v znesku 5000 Din. Predlog s. Korena je spravil očividno vse v veliko zadrego. Začeli so stavljati spreminjevalne predloge. Najbolj jih je bolela beseda »stavkajoče«. Vnela se je živahna debata. Konečno je bil predlog sprejet: za revne otroke stavkajočih rudarjev. Komu se naj denar izroči? Sodrug Koren predlaga: Naj se denar izroči odboru, ki stavko vodi, kajti on zna najbolj po svoji previdnosti razdeliti denar, ker pozna ljudi, ki so najbolj potrebni. Gospodje demokrati, narodni socialisti in klerikalci so stavili protipredlog. S tem so se razkrinkali kot sovražniki delavskega pokreta, kajti glasovali so za predlog v Celju že vsem delavstvu dobro znanega občinskega odbornika Bizjaka (JDS), naj se denar izroči organizaciji državne zaščite dece, ki ni nikjer v rokah delavstva, da bi delavstvo imelo možnost kontrole, kako se bo denar razdelil. In to celo v onem momentu, ko sedijo v stavkovnem odboru stavkajočih rudarjev pristaši NSS in klerikalcev, in niti en socialist. Gospodje svojim lastnim pristašem ne zaupajo, kakor hitro vidijo, da se nahajajo v razrednem boju, to pa zato, ker jim je delavski razred samo dobrodošlo sredstvo, katerega se poslužujejo v svoje namene. Kakor hitro je pa treba pokazati z dejanjem, takrat pa vas je sram trpinov, ki se borijo za svoj obstanek. Rudarji in vse ostalo delavstvo, zapomnite si dobro ta čin združenih kapitalističnih zagovornikov.

Člansko zborovanje v Celju. Člansko zborovanje je sklical s. Leskovšek po navodilu Bernota brez vednosti ali sodelovanja krajevnega odbora. Pre čital je dopis, ki ga je sprejel od Bernota, v katerem zahteva, da se morajo voliti delegati za državni strankin kongres, ker pa je krajevna organizacija že imela svojo redno sklicano zborovanje, na katerem je bil navzoč tudi s. Leskovšek sam ter je pri glasovanju propadel. Po daljši debati se je na predlog s. Korena sprejela s proti štirimi glasovi sledeča resolucija: Članstvo, zbrano na članskem sestanku dne 16. septembra v gostilni Janžek v Celju, ki ga je sklical s. Leskovšek brez vednosti krajevnega odbora, odločno protestira proti zahrbtnemu rovarjenju posameznikov. Vsak član krajevne organizacije ima priložnosti dovolj na redno od odbora sklicanih članskih zborovanjih zavzeti svoje stališče za ali proti. To se je do danes tako vršilo. Isto velja tudi za Leskoška, posebno ker mora ravno on vedeti kaj je pravilno in kaj ne. To je demokratičen princip, katerega se hočemo vedno poslu- ževati. Branili bomo enotnost socialističnega gibanja v kraju in želimo, da pride do tega tudi v celi Sloveniji in v državi. Kdor dela proti, ta dela proti sklepu socialistične delavske Internacionale v Hamburgu.

Kako se rešujejo stanovanjska vprašanja? Ne bomo trdili, da je praznih stanovanj v obilici, toda so pa, samo če bi stanovanjska oblast posebno za okolico Celje se hotela nekoliko potruditi in bi preskrbela vsaj najbednejšim potrebne strehe. Mesca februarja t. l. je vložila žena Josipa Oberčkol prošnjo na stanovanjsko oblast, katero vodi okrajni glavar sam, a še do danes nobene rešitve. Aprila je morala žena Katarina Oberčkol v bolnico na porodniško posteljo. Ko je morala bolnico zapustiti, ni imela stanovanja, tako da je bila prisiljena stanovati s 14 dni starim otrokom na prostem pri Evangeljski cerkvi. Hodila in prosila je za stanovanje povsod, tako se je konečno obrnila na teharskega župana, ki je baje zelo svet mož, a ta jo je ravnodušno zavrnil, češ, da mora poprej za občinskega pisarja poiskati stanovanje, kateri še le pride. Tako je danes. Mati petih otrok nima toliko pravice, da bi smela pod streho stanovati, kakor je za človeka spodobno.

Otroški vrtec v Celju je še vedno policijska kasarna. Za časa vojne so se spremenila šolska poslopja v kasarne ali pa v bolnice. Letos že štejemo peto leto po vojski in davno so se vrnila poslopja kulturnim namenom, samo v Celju imamo eno scer skromno, za današnje razmere čisto gotovo premajhno poslopje, ki je bilo pred vojsko uporabljano za otroški vrtec, ki pa je še sedaj policijska kasarna z zapori. Socialisti smo že od vsega početka zahtevali, posebno pa sedajni klub občinskih odbornikov je stavil že pred dvema letoma predlog, ki je bil na seji občinskega odbora celjskega soglasno sprejet, da se mora navedeno poslopje vrniti prvotnemu namenu. Zdi se nam, da se je pred log sprejel samo zaradi socialistov, da se jih pomiri, soglasnega sklepa pa itak ni treba izvesti. Gospodje naprednjaki in NSS pokažite vsaj nekaj, da je vam za narod in napredek.

Pasji dnevi so že minuli. Vsled tega se začne občinski odbor celjski polagoma gibati, najbrže bomo doživeli, da bo v najkrajšem času spet kakšna seja občinskega odbora.

Ofenziva klerikalnih mogotcev v Celju. Socialistična kulturna organizacija »Svoboda« v Celju je v nedeljo 2. t. m. imela veselico v gostilni »Jugoslovan« v Gaberjih. Kakor običajno je tudi na tej veselici postavil veselični odbor šaljivi zapor v enem kotu gostilniškega vrta na drugi strani pa z deskami zabil kegljišče, katero baje poseduje neki Planinc, vrvar v Gaberjih, ker bi drugače vzel velik del lepote vrtu. Nenadoma dobi gostilničarka od dr. Ogrizka, klerikalnega agitatorja dopis, da mora šaljivi zapor takoj odstraniti in še neke druge zapovedi ter plačati za ogled, informacije in opomin 462 kron. Kakšna je tarifa omenjenega gospoda, nas nič ne briga, toda da bo javnost vedela, kako se je gospod blamiral, ker vrt in šaljivi zapor ne gre nič mar ne Planincu, ne dr. Ogrizeku pač pa gostilničarki in lastniku hiše. Ali je to tista napovedana klerikalna ofenziva napram socialistom? Toda če začnete s takimi stvarmi, potem boste v boju kmalu podlegli. Če bi se bili informirali pri gostilničarki, bi bili zvedeli, da vrt spada h gostilni ne pa vrvarju. Koncem koncev vam vljudno javimo, da bomo zapor še kmalu rabili, zato ga še tudi ne mislimo odstraniti, ker ne vidimo zato nobene potrebe.

Šoštanj. »Orjuna« z dne 8. t. m. piše razne laži, ki jih lahko mi delavci dokažemo. Prvič laže, da nas je g. Woschnag pripravljal na napad na »Orjuno«. To ni res. Res pa je, da smo govorili delavci, ne da bi nam dal g. Woschnag povod zato, da bi bilo dobro malo zastražiti tovarno, česar pa nismo storili, ker nismo vedeli, da imate v vaši organizaciji take zverine. Mislimo pa, da je bila to vaša prva in zadnja manifestacija v Šoštanju. Nikdar več ne boste pretepavali po Šoštanju mirnih ljudi in streljali na nje skozi okna. Poskrbeli bomo, da se občanom ne bo treba skrivati za hišne ogle, ker bi drugače ne bil nihče varen pred to druhaljo. Če ne bo storila tega žendarmarija, bomo pa mi delavci preskrbeli, da zabranimo nadaljno kaljenje miru! Drugič laže, da se je dalo delavstvo, namesto da bi napadlo »Orjuno, k nji zapisati. Res je, da ni napadlo delavstvo nikogar, res tudi ni, da bi se dalo k »Orjuni« vpisati. Če pa bi bil med nami kak izdajalec, ki se ne upa na dan s svojim orjunaštvom, bomo gledali, da ga spodimo iz tovarne in vržemo iz naše srede. Zapomnite si: mi smo organizirana armada, ne pa cestni pretepači! To se je tudi videlo en teden pozneje na okrožnem izletu DTE »Svobode« z dne 9. t. m. Kako disciplinirano in v miru je šla naša proslava! Vi učitelji, inženirji itd. bi si lahko vzeli naš nastop za vzgled. Vsem delavcem kličemo: organizirajte se v naših organizacijah, kamor edino spadate! Ne pljujte v lastno skledo, ker le na ta način bomo enotni in močni. V Internacionali je naša rešitev. Vse prijatelje reda in discipline pa pozivamo, da pomagajo na vseh koncih in krajih našemu kulturnemu društvu »Svoboda«, da bo mogla pokazati nam vsem pot do rešitve v kulturi in disciplini. Končamo s pozivom: Stojte na straži, ne dajte se premotiti od raznih demagogov, ki tirajo nas vse v pogubo.

Nesreča. Dne 12. t. m. se je kmet iz Sv. Štefana pri Grobelnem, ki je vozil v Celje seno z dvema drugima, težko poškodoval na glavi vsled padca iz voza na trdo kamenito cesto. Ponesrečenca se pripeljali v bolnico v Celje.

Zopet zvonovi. Nne 15. t. m. so pri Sv. Ani na Teharjih pri Celju vlekli zvonove v zvonik. Pokalo je v soboto skoro celo popoldne pozno v noč, v nedeljo zjutraj pa že zopet, ko je še bilo delavstvo v najslajšem spanju. Cerkveni zavodi sipajo denar za smodnik, zvonove in še za mnogo drugih nepotrebnih stvari, delavec pa nima za kruh. Ljudstvo, premišljuj od kod je denar za smodnik in zvonove.

MARIBORSKO OKROŽJE.

Shod kraj. org. Socialistične stranke Jugoslavije v Mariboru se bo vršil v nedeljo, dne 23. septembra 1923 ob pol 10. uri v Götz-ovi dvorani. Dnevni red: Politični položaj in socialne prilike delovskega razreda v državi.

Sami izdajalci — svojih interesov! V komunističnem »Glasu Svobode« in »Strokovni Borbi« je v izkazu za stavkajoče rudarje tale značilni stavek: »Svoboda» Bled 100 Din. (Pripominjamo, da je blejska podružnica »Svobode« edina, ki je v tej gigantski borbi rudarjev dejansko pokazala svojo proletarsko solidarnost. Kaj pa ostale podružnice? Morda na tihem simpatizirajo s premogarskimi akcionarji?) — Sodrugi sedaj veste kako mislijo o vas spravite to cvetko s komunističnega vrta in pripnite jo na prsi komunističnega agitatorja, ki bo oznanjeval evangelij o enotni fronti proletarijata. Obre

kovanje in sumničevnje je buržuazna taktika komunističnih študentov, ki so uredniki listov, vsak dan znova odpirajo oči delavstvu, ki je komunističnim frazam sledilo!

Sestanek vseh obratnih zaupnikov, kakor tudi vseh funkcijonarjev strokovnih podružnic v Mariboru se bo vršil dne 25. septembra t. l. ob pol 8. uri zvečer v Ljudskem domu. Vsi omenjeni se imajo točno in polnoštevilno tega sestanka udeležiti. — Strok. tajništvo.

Demokratske skrbi. Ker demokrati ne morejo preprečiti navala v politično društvo dr. Kukovca, so zadnji čas vztraino na delo, da preprečijo razpad drugih strank, kajti sicer v demokratskem političnem društvu lahko nastane gnječa. Dobili so zato v Mariboru nalašč novega korespondenta, ki nam daje brezplačno nasvete. Mi konštatiramo samo to, da je megalomanija težka bolezen in vemo, da nas bo glavni urednik »Jutra« razumel, informacije so pa napačne!

Koliko je dr. Leskovar zaslužil kot vladni komisar mariborske občine? Pred Leskovarjem je bil vlad. kom. dr. Pfeifer. Dasi ta ni bil odvetnik kot dr. Leskovar, marveč državni uradnik, vendar je velikodušno prepustil tistih 5000 K, ki so tvorile županovo plačo še iz mirne dobe, dvem uradnikom, da sta si razdelila kot nagrado za več dela, katerega sta takrat opravljala. Ko je pa prišel advokat Leskovar na stolček prvega, je nele pobasal tistih 5000 K, marveč si je dal izplačevati poleg svoje plače in doklade še draginjsko doklado za ženo in otroke, čeravno je odvetnik in kapitalist! Seveda, on ni radi tega zaprl odvetniške pisarne, nasprotno: po cele dneve ga ni bilo videti na magistratu in so morali akte kar uradniki sami podpisovati. Kšeft je seveda kšeft. Ampak če vajenec pri mestnem električnem podjetju dobi reci in piši: en dinar 20 par za težko delo na uro, je to korupcija! Leskovar je nastavil študenta, da vleče celo uradniško plačo a obenem mu ni treba k vojakom, to pač ni korupcija? Dasi vemo kdo in kaj je Kramberger že dolgo, vendar nismo tega izkoriščali, kakor to delajo duhovniki pri »Straži«. Ker pa so klerosi tako umazani kakor so se pokazali v zadnjem času, radi tega bomo vse brezobzirno objavili. Ko bomo enkrat vse skupaj imeli, tedaj bomo izdali **črno knjigo!**

Nekaj za klerikalno obstrukcijo v občinskem svetu. Pod svoječasnim Kernovim režimom v mestni klavnici je dobival klerikalni veljak hišni posestnik in poslanec Žebot gnoj. Pri sestavljanju letošnjega proračuna se je ugotovilo, da je postavka za gnoj v lanskem proračunu daleč pod resnično vrednostjo gnoja in klerikalci, ki so tedaj iskali vire za kritja in kritizirali slabo gospodarstvo v mestnih podjetjih, bi lahko postavko za prodajo gnoja zvišali, ker je vsaj Žebot kot kupec vedel, da je občina sicer oškodovana. Letos pa so socialisti take kupčije na škodo občine preprečili in Žebot ter še eden njegovih prijateljev sta se pred nedavnim časom v klavnici strašno hudovala na socialiste, ker so to poceni trgovino ustavili. Upamo, da bo klerikalna obstrukcija v občinskem svetu to vendarle odobrila — seveda če bo Žebot z zaušnico zadovoljen?

Ptujska kronika. Zborovanje. Občni zbor krajevne organizacije SSJ, ki se je vršil preteklo nedeljo, ni bil sicer številno obiskan, vendar pa se ga je udeležilo veliko število članov, ki se zavedajo svojih dolžnosti. O poročilu o celjskem kongresu se je razvila živahna debata, ki je pokazala, da je vkljub vsemu mrtvilu, ki je dosedaj vladalo med nami še nekaj življenja in zavesti. Ako bomo to notranjo zavest izrabili tudi na zunaj s tem, da oživimo agitacijo za tisk in organizacijo, bo naša moč večja in naša politična in ostale organizacije se bodo pomnožile do tistega števila, kojega moramo doseči, ako hočemo kaj veljati. Upamo. da bomo sklepe zadnjega zborovanja izvrševali vsi do zadnjega in s tem izvršili našo proletarsko dolžnost. — Ptujsko organizacijo bo na kongresu v Beogradu zastopala mariborska delegacija, ker vsled velikih stroškov ni mogoče poslati delegata. Tako je bilo sklenjeno na izrednem občnem zboru dne 16. t. m. — Skupščina Ciril-Metodove družbe, ki se je vršila dne 8. septembra, je prinesla ta uspeh, da se sedaj demokratje in klerikalci med seboj borijo za prvenstvo v — »švabčarenju«. Nam je sicer vseeno, kaj in kako kdo govori in se čisto nič ne čudimo, če uide včasih kakemu klero-demokrat skemu hipernacionalistu kak zveneč »Küss' d' Hand gnä' Frau«, vendar hočemo enim in drugim boj za prvenstvo v »nemškutarenju« prihraniti s tem, da priznamo prvenstvo obojim, ker so enaki, ker kšeft je kšeft! — Še ena nacionalistična doslednost. V 41. številki »Orjune« čitamo dva bojevita članka o ptujskih dogodkih pred 15 leti in o C.-M. družbi in sicer na prvi strani. Da pišejo nacionalisti o takih stvareh je za nas popolnoma v redu, ker vsak ima pravico se za svoje ideje boriti. V isti številki »Orjune« in na isti strani pa vidimo tudi ogromen oglas ptujske vinske firme **Fürst & Sinovi,** ki je, bodi bogu potoženo, pristno **nemška!** Ker vemo, da, kadar se gre za cvenk, stisne, če treba, obe oči tudi »Orjuna«, je tudi ta reč za nas popolnoma v redu, čeravno bi po nacionalistični »logiki« omenjena članka in oglas ne smeli spadati skupaj. Da, da, večna je resnica, da se pri cvenku tudi nacionalizem neha! — Predavanja ptujskih akademikov se bodo vršila do sredine oktobra kakor navadno vsak torek v Narodnem domu. V zvezi s temi predavanji čujemo, da se namerava ustanoviti v Ptuju Ljudsko vseučilišče. Če le bo kaj uspeha. — Pod vlakom. V petek, 14. t. m. so našli pri postaji Sv. Lovrenc na Dravskem polju v krvi ležečega kmeta in trgovca z živino Pulko iz Zgornjih Pleterjev. Težko ranjenega so odpeljali s ponočnim vlakom v bolnico v Maribor. Omenjeni je rad pogledal v kozarec in ker je tiste dni govoril, da se bo obesil in da mu bodo tri dni zvonili, se je najbrže sam vrgel pod vlak, ki ga je hudo premikastil.

MEŽISKO OKROŽJE.

Mežica. Dne 9. septembra je priredilo pevsko društvo »Naprej«, iz Celja pri nas koncert pod vodstvom svojega pevovodje Martina Štante. Začetek koncerta se je nekoliko zakasnil, z ozirom na dejstvo, da so morali pevci peš iz Dravograda do Prevalj (!) kar bi ne storilo vsako društvo. Kljub temu pa je pevski zbor po kratkem odmoru takoj nastopil ter v vseh točkah rešil častno svojo nalogo. Videlo se je sicer v začetku nekoliko utrujenosti zbora, čemur se ni čuditi, pa mislimo da tudi drugi vzrok je bil merodajen začetnega sicer komaj vidnega nerazpoloženja. To je bila slaba udeležba. Ne vemo v koliko igra politika tudi tukaj svoj veto, kakor je igrala dopoldne v strokovni organizaciji, a če se začne bojkot že pevskemu zboru, potem ne vemo, kako bi se to dalo spravljati v sklad stranke »neodvisnih« in z njenimi interesi in cilji. Ako se sodrugi ne strašijo stroškov in časa iz Celja do Mežice, je najmanj skrajna lenoba, če ne več, niti četrt ure daleč priti, da jih slišimo. Ne čudimo se začetnemu nerazpoloženju ampak občudovati je trdnost zbora, da sploh nastopi. Vse to smo čutili, zato smo pevski zbor viharno pozdravili takoj ko se je pokazal v dvorani. »Delavski pozdrav« (Blobner) je poslušalstvo uživalo stoje. Po prvem nastopu se je stopnjevala tako navdušenost publike, kakor tudi dobro razpoloženje zbora. Krasno pa se je zapela »Svračanje« (Klaič). Seveda so morali pevci ponoviti: »Imel sem ljubi dve« (J. Ipavic) in E. Adamičevo »Fantovsko«. Mirno lahko rečemo, da bi smel zbor nastopiti pred razvajenim poslušalstvom. Na eno pa treba opozoriti, ako se poje »Koroške narodne«, to je dialekt. Te pesmi izgube značaj ako izgovorjava dialekta ni izrazita. Sicer nismo opazili v tem oziru večje napake, kakor se pogosto slišijo pri nekterih pevskih zborih, ki pojejo že »uglajeno« pa vendar bi krasno harmonijo, kakor se je »Rožanska« zapela še izrazitost dialekta dvignila. Rožanski dialekt moraš slišati samo v Rožu, drugače ne gre. Ampak to vse seveda povedano zboru v spodbudo, zlasti ker šteje še mlade moči, ki bodo glasove itak izpopolnjevale. Nastopil je tudi kvartet iz vrst pevcev in sicer Sajovic star. in mlajši (14 let), Galuf in Binder, ki so pokazali, da ima društvo najboljši materijal. Kličemo: Na svidenje sodrugi pevci, orači na kameniti njivi! Pevovodju pa najlepše čestitke k tako res vztrajnemu in dobremu zboru — sadu lastnega truda.

— — —

Kulturno gibanje.

Okrožni zlet Delavskih Telovadnih Enot v Hrastnik bo v nedeljo, dne 23. t. m. s sledečim sporedom: Od 9.—10. ure sprejem gostov na kolodvoru, sprevod do konsumnega društva rudarjev, pozdrav gostov, nato skušnje DTE za popoldanski nastop. Ob 12. uri kosilo. Ob 14. uri zbirališče pri gostilni Ivan Logar. Od tam odhod na telovadišče in nastop članov, članic in naraščaja z Ljubljane, Šiške, Trbovelj, Maribora, Celja, Šoštanja in Hrastnika z vajami za Olimpijado v Pragi in vajami za zlet na Slovaško. Nato nastopi na orodju. Po nastopu veselica in prosta zabava; sodeluje rudarska goba iz Hrastnika. Vstopnina je določena za goste-člane, ki se bodo izkazali z društveno legitimacijo na Din 4 za osebo, priključeno že za veselico, a za nečlane-goste pa sedeži Din 7, stojišča Din 5. Pri tem vključena že tudi vstopnina za veselico. Organizacije prosimo, da naj prinesejo prapor seboj. Za pojasnila se obračajte takoj na zletni odbor DTE v Hrastniku.

Strokovni pregled.

Resolucija, sprejeta na konferenci okrožne strokovne komisije v Mariboru, ki se je vršila dne 26. avgusta t. l. v posvetovalnici mestnega magistrata: Konferenca najostreje protestira proti militarizaciji železničarjev, ki niso nič zakrivili, temveč s svojo protestno ustavo dela le opomnili kompetentne faktorje pri vladi, da železničarji in državni nameščenci že dolgo časa stradajo in trpijo in da so jim na vse njihove prošnje in intervencije le dajali prazne obljube, katerim je sledila zmeraj rastajoča draginja, ki jo je pospeševala in povzročila sama vlada, ker še nima smilsa in volje gladujočim železničarjem in državnm nameščencem priznati njihove pravice, ter jih je spravila v popoln obup. Mesto da bi vlada uvidela položaj, v katerem se nahajajo zgoraj omenjeni, ter pokazala, da hoče te že zdavnaj in mnogokrat dane obljube končno enkrat izpolniti, militarizira, ter tako skrati pravico svobodnega gibanja. Korak, katerega so storili železničarji in državni nameščenci je pojav obupnosti, ki izvira iz njihovega položaja ter je tudi pokazala vsa javnost simpatije za ta opravičeni boj tistih, ki so najvažnejši faktor v državi, kot protest proti tistim, ki ženejo lahkomiselno te sloje v pogubo. — Zato protestirajo vsi navzoči odposlanci strokovnih organizacij najogorčenejše proti postopanju vlade, ter zahtevajo, da se takoj prekine militarizacija in mesto nje prizna vlada opravičene zahteve železničarjev in državnih nameščencev, ki danes stradajo in v obupnosti žive. Obenem izreka zbrana konferenca tudi stavkajočim pomorcem in rudarjem za njihovo disciplino in solidarnost v boju za njihov obstoj najgorkejšo simpatijo, ter jim želi v njihovem težkem boju, katerega ne bijejo samo za sebe, temveč za ves proletarijat v državi, popolen uspeh, v tem boju jih bodemo moralno in materijelno podpirali do popolne zmage. — Resolucija je bila soglasno sprejeti.

— — —

GOSPODARSTVO.

»Jugometalija« r. z. z o. z. Komisija za pregledovanje dopisov in določanje nagrade za bodoč nov firmin napis za Prod. zadrugo klparjev, kotlarjev itd. je svoje obsežno delo dne 9. septembra končala. Izmed mnogih predlaganih imen je komisija sestavila bodoč firmin napis takole: prvo mesto »Jugometalija« r. z. z o. z. Ljubljana. V tem naslovu je komisija upoštevala točke, katere so bili predpogoji razpisa. »Jugo« naj označi delokrog. »Metalija« pa splošna kovinska industrija, r. z. z o. z. označi na zadružni podlagi. Omenjeni naslov torej najbolj izpolnuje zahtevane pogoje. Na drugo mesto pride »Metalojug« r. z. z o. z. Ljubljana. Na tretjo mesto »Metalija«. Občni zbor, kateremu bodejo ti predlogi komisije predlagani, bo končno veljavno odločil ter bomo takrat tudi imena nagradenih priobčili.

Rusija se polagoma gospodarsko dviga. Značilno je, da gre Rusija pri obnovitvenih poskusih po tistih potih, ki se jih je poslužila Avstrija in ki se jih poslužuje Nemčija. Vpeljali so nov zlat denar. Enota tega denarja je en červonec, ki je enak angleškem funtu. En červonec je enak 920 milijonov papirnatih rubljev. Červoncev se dobi v Rusiji malo, zato pa temveč rubljev. Zato je ohranil červonec tudi v inozemstvu svojo vrednost, med tem, ko jo je rubelj popolnoma izgubil.

Lastnik in izdajatelj Pokrajinsko načelstvo SSJ za Slovenijo. — Odgovorni urednik **Jože Golmajer.** — Tiska: Ljudska tiskarna v Mariboru.

Umetniške razglednice naših velemož. Umetniško založništvo »Ažbe« v Mariboru je izdalo prvo serijo (12 razglednic) jugoslovenskih zaslužnih mož. V prvi seriji se nahajajo sledeči: Anton Aškerc, Ivan Cankar, Ljudevit Gaj, Simon Gregorčič, Vuk Št. Karadžič, Ivan Mazuranič, Petar Petrovič Njegoš, Nikola Pašić(!), Radomir Putnik, J. J. Strossmayer, Avgust Šenoa in dr. Ivan Tavčar. Reprodukcije so izvanredno dobro uspele. Prodajajo se v vseh knjigarnah in papirnicah. Ena serija stane v mali razprodaji 12 Din in posamezni kcmad 1 Din. Naročila sprejema izključno le umetniško založništvo »Ažbe« poštni predal štev. 11 v Mariboru.

V hranilnico

namesto v vinotoč nosite svoje prihranke. Najmanjša vloga Din 10·—. Ugodno obrestovanje. Hranilne vloge so temeljni kamni za Vaš dom, prihranki za Vaše otroke. Vloge tudi od nečlanov sprejema ob sredah in nedeljah od 9—11 dopoldne **„Mojmir“**, registr. kreditna in stavbna zadruga, Maribor, Rotovški trg št. 1.

Zahtevajte cenike! Zahtevajte cenike!

Peter Capuder

Ljubljana, Vidovdanska cesta 2

ima v zalogi vse potrebščine za **telovadce in telovadkinje: kroje, srajce, čevlje za telovadbo in javne nastope.**

Od centralnega odbora U. D. R. (Udruženja Delavskih Rediteljev) pooblaščeni edini dobavitelj blaga za kroje U. D. R. in celotnih krojev.

Zmerne cene! Lastni izdelki!

„ZADRUŽNA BANKA“ V LJUBLJANI, ALEKSANDROVA CESTA ŠT. 5

sprejema hranilne vloge na tekoči račun in na knjižice, obresti po dogovoru. ----- Vse bančne posle izvršuje najkulantnejše.

Delniški kapital 10,000.000 K. -------- Brzojavni naslov: Zadrubanka. -------- Telefon št. 367.

Zgodovina internacionale

Zgodovina od prve do druge internacionale.

(Ameriški družinski koledar 1917.)

Ali kar je izza revolucije ostalo svobode na Nemškem, je bila le navidezna. Že leta 1849. je bil novi list zatrt, Marx pa izgnan. Vrnil se je v Pariz, in ko so ga tudi odtod zopet pregnali, se je preselil v London. Zaradi svojeda bogatega znanja, svojih originalnih, ostro determiniranih idej in svoje sijajne dialektike si je kmalu v revolucionarnih krogih pridobil velik vpliv.

Program Internacionale.

Marxov načrt je bil soglasno sprejet. Od njega predložena pravila so priporočala, naj ostanejo posamezne delavske organizacije, ki se pridružijo Internacionali, v posameznih deželah neizpremenjene; upravo mednarodnih zadev asociacije pa naj bi vodil generalni svet, ki bi bil sestavljen iz zastopnikov vseh združenih narodnosti. Njegove naloge naj bi bile zlasti sledeče:

Posredovanje med delavci posameznih dežel; razsojanje v mednarodnih sporih med delavskimi organizacijami; poročanje o napredovanju delavskega gibanja v vseh deželah; mednarodna delavska statistika; zbiranje in objavljanje vseh za delavstvo važnih vesti.

Engelsove besede so označevale Internacionalo tako: Ona bodi delavska asociacija, obsegajoča najnaprednejše dežele Evrope in Amerike in naj takorekoč telesno prikaže delavcem kakor tudi buržuaziji in vladam mednarodni značaj socialističnega gibanja — proletarjiatu, da se ohrabri in okrepča, sovražnikom pa, da jih bo strah.

Resolucija, ki je izražala program Internacionale, je obsegala v koncentrirani obliki temeljne nauke socializma in je služila vsem poznejšim programom socialističnih strank za podlago.

»Uvaževaje, da mora osvoboditev delavskega razreda izvojevati delavski razred sam, da boj za osvoboditev delavskega razreda ni boj za razredne predpravice in monopole, temveč za enake pravice in dolžnosti ter za uničenje vsakega razrednega gospodstva;

da utemeljuje gospodarska podvrženost delavca pod prilastovalca delovnih sredstev, to se pravi virov življenja, hlapčevanje v vseh njegovih oblikah, družabno bedo, duševno shujšanost in politično odvisnost;

da je torej gospodarska osvoboditev delavskega razreda veliki končni cilj, kateremu mora biti kot sredstvo podrejeno vsako politično gibanje;

da so se vsi temu cilju namenjeni poizkusi doslej razbili zaradi pomanjkanja solidarnosti med različnimi panogami dela vsake dežele in ker ni bilo bratske vezi edinstva med delavskimi razredi raznih dežel;

da ni osvoboditev delavskega razreda ne lokalna, na nacionalna, temveč socialna naloga, obsegajoča vse dežele, v kateri obstoja moderna družba in da je nje rešitev odvisna od praktičnega in teoretičnega sodelovanja najnaprednejših dežel;

da obsega sedaj se obnavljajoče gibanje delavskega razreda v najindustrijalnejših deželah Evrope, ki izvablja nove upe, tudi slovesno svarilo pred reakcijo v stare zmote in

da zahteva neposredno zvezo še ločenih gibanj;

iz teh razlogov izjavlja prvi mednarodni delavski kongres, da priznava mednarodna delavska asociacija ter vse pripadajoče ji družbe in osebe resnico, pravičnost in nravnost za podlago občevanja med sabo in do drugih ljudi brez razlike na barvo, vero ali narodnost. Kongres smatra za dolžnost moža, da ne zahteva moških in državljanskih pravic le zase, temveč za vsakogar, kdor izvršuje svoje dolžnosti. Nobenih pravic brez dolžnosti, nobenih dolžnosti brez pravic.«

Ta brez ugovora sprejeta resolucija je bila podlaga, na kateri je počivala zgradba prve Internacionale. Njen socialistični značaj je bil popolnoma jasen, in sicer je bil to že znanstveno utemeljen socializem, prost vseh sanjarij in utopij. Na tej podlagi je Internacionala rastla in izvrševala svoj neoporečni vpliv.

Internacionala in buržuazija.

Ustanovitev Internacionale delavske asociacije in njena prva izjava ni začetkom napravila posebnega vtiska. Kolikor se je časopisje v Evropi sploh zmenilo za ta dogodek, se mu je posmehovalo. Govorilo je tako, kakor da se je v Londonu sešlo nekoliko ljudi, ki so bili že prej nenormalni, ko so prišli skupaj, bilo jim je vse nerazumljivo, ker niso poznali znanstvenih temeljev socializma, so listi označili to za izraz kon fuznosti.

Toda med organiziranim delavstvom se je kmalu opazil vpliv Internacionale. Na Angleškem in Francoskem so se ji takoj pridružile organizacije, ki so bile zastopane na zboru v Martins Hall, na Nemškem so ji pristopili Marxovi pristaši, v kratkem je dobila člane v Švici, v Avstriji in po drugih deželah.

Tedaj se je pisava meščanskega časopisja hipoma izpremenila. Naraščanje Internacionale ga je vznemirilo, in iz bagateliziranja je padlo v nasprotno skrajnost. Pričelo se je mrzlično hujskanje proti Internacionali, pokazal se je blazen strah, razširjale so se nezmiselne pravice in trepetajoča buržuazija je zatevala hitre in obširne priprave ter najostrejša sredstva zoper nevarnost, ki grozi vsej organizirani družbi v Evropi.

Kar je bila včeraj »peščica fantastov«, ki bi baje z resolucijami rada uredila svet po svojih razgretih glavah in z žlico izpraznila morje, se je nenadoma izpremenila v velikansko »tajno zaroto«, ki se rapidno razširja po vseh deželah in pripravlja splošno evropsko revolucijo. Ako prelistava človek velike kapitalistične časopise onega časa, se mu zdi, kakor da čita prvo izdajo onih groteskno neslanih bajk o framasonih, o hudiču Bitru in njegovi stari materi, o rojstvu antekrista, ki jih je odobravala katoliška cerkev s papežem na čelu dokler ni njih začetnik sam javno povedal, kako je vlačil vso sveto družbo z njenim nezmotljivim glavarjem za nos.

Internacionali so pripisavali ne le silno razširjeno organizacijo, temveč tudi vsakovrstne tajne moči in neizčrpne vire dohodkov. Pravzaprav je niso smatrali za delavsko organizacijo, temveč za družbo neznanih, a mogočnih oseb, ki hočejo s pomočjo delavstva izvršiti splošno prekucijo. Po vseh onih bajkah bi bil moral človek soditi, da je štela ministre, generale, nemara celo kakšno kronano glavo med svoje člane.

Internacionalo so imenovali, kadarkoli se je zgodilo kaj politično ali social no važnega. In takih dogodkov je bilo v onih časih dovolj. Absolutizem, ki je bil izza ponesrečene revolucije legel kakor mora na narode, je povsod izzival odpor; v Nemčiji in v Italiji so patriotje hrepeneli po narodnem zedinjenju; v Avstriji so se napredni elementi bojevali za ustavo; Poljaki so se pripravljali na nov boj za osvobitev; razvijajoči se kapitalizem je izzival vedno več delavskih bojev. V vsakem dogodku, ki je bil v zvezi s temi strujami, so pa politično-žurnalistični žreči videli roko Internacionale.

Razume se, da so bile vse te kombinacije nezmiselne. Internacionala je vršila svoje delo popolnoma javno in ni bila nič drugega, kakor to, kar je hotela biti po svoji prvi izjavi. Šla je za tem, da zbliža delavske organizacije v posameznih deželah in v Evropi sploh. V tem oziru je imela dosti uspeha, če se meri z merilom tedanjih razmer. Da je imela tudi nekaj vpliva na evropsko politiko, se ne more tajiti ali to je bila moralna posledica njenega obstanka in naraščaja delavskih organizacij, nikakor pa ne plod kakšnega zarotništva, katega ni bilo nikdar v njenih vrstah.

O njeni materijalni sili ni mogoče nič natančnega povedati. Znano je pač, da so ji pripadala društva na Angleškem, Francoskem, v Nemčiji, Avstriji, Belgiji, Holandiji, Italiji, Španiji, Švici, Danskem, Portugalskem in Poljskem, pozneje tudi v Zedinjenih državah in v Avstraliji. Koliko jih je bilo in koliko članov so štela, pa ni mogoče dognati. Seveda so obstojala tudi delavska društva, ki niso pripadala Internacionali.

Kongresi.

Najvažnejše delo so opravljali njeni kongresi. Teh je bilo v Evropi šest, in sicer:

Leta 1866. v Ženevi v Švici od 31. avgusta do 9. septembra;

leta 1867. v Lausanni v Švici od 2. do 9. septembra;

leta 1868. v Bruslju v Belgiji od 6. do 13. septembra;

leta 1869. v Baslu v Švici od 5. do 11. septembra;

leta 1873. v Haagu na Holandskem od 2. do 7. septembra;

leta 1873. v Ženevi v Švici od 8. do 13. septembra.

Število delegatov na teh kongresih je znašalo po šestdeset do sto. Med njimi so bili pač najboljše glave tedanjega socialističnega gibanja in najvplivnejši voditelji organiziranega delavstva vseh dežel. Od ustanovitve je stal Karl Marx na čelu in njegova beseda je največ zalegla.

Kongresi Internacionale so se bavili z vsemi vprašanji, ki jih poraja razmerje med kapitalom in delavstvom; na raz pravo so prihajale stavke in vse z njimi spojene zadeve, ureditev delovnega časa, določitev minimalnih plač, žensko in otroško delo, zadružništvo in njega pomen za delavstvo, strokovne organizacije, direktno obdačenje in odprava indirektnih davkov, oboroževanje in razoroževanje stalne vojske in milica, brez poselnost in sredstva proti njej, stroji in njih vpliv na delavsko življenje, delitev dela v moderni industriji, financije države, javne službe, pomen sredstva, ka zensko pravo in delavske pravice, delavstvo in vojna, zemljiške posebne pravice in njih reforma, podedovalna pravica, podporništvo med delavstvom in ureditev kredita, delavska politična akcija itd.

O ureditvi delovnega časa je sklenil prvi kongres v Ženevi sledečo resolucijo:

»Zakonito znižanje delovnega časa je prvi pogoj, brez katerega ostanejo vsi nadaljni poizkusi za zboljšanje položaja delavskega razreda in za njega osvoboditev brezuspešni. Tako znižanje je potrebno, da se vrne telesna energija in zdravle delavskemu razredu, to se pravi velikemu telesu vsakega naroda. Nič manj ni potrebno, da se vrne delavcem možnost duševnega razvoja, družabnega občevanja, socialnega in političnega delovanja. Zato predlaga kongres, da naj bo osem ur meja delavnika. To omejitev zahtevajo že splošno delavci Zedinjenih držav v Ameriki. In glas kongresa jo povzdigne do splošne zahteve delavskega razreda vsega sveta.«

Sploh so bile resolucije teh kongresov zanimive. Iz njih je spoznati, da ni prezrla Intrnacionala nobenega vprašanja, ki je bilo važno za delavstvo; vsa taka vprašanja so se temeljito preiskovala in presojala s strogo znanstvenega stališča. Marksistični duh se je opažal v vsem delovanju Internacionale.

Na vsak način so imeli kongresi Internacionale več kakor teoretičen pomen, dasi od njih ni bilo mogoče pričakovati direktne pozitivne akcije. Za to je bila delavska organizacija sploh še premlada in preslaba, zlasti pa je bila sila Internacionale še premajhna. V njej se je moralo poglavitno koncentrirati duševno delo delavskega razreda.

Vprašanje, s katerimi so se bavili njeni kongresi, so dale organizacijam in delavskemu časopisju, ki se je polagoma začelo razvijati, bogate snovi za proučevanje socialnih problemov. Med največje zasluge Internacionale spada ta, da se je delavstvo odvrnilo od vsakovrstnih teoretično lepih, ali praktično nemogočih, v oblakih plavajočih utopij in se postavilo na realna tla. Prenehale so se konštrukcije bodoče družbe na papirju, ki so jih porajale lepe želje posameznikov, in delavstvo je začelo proučevati socialne zakone in njih smeri.

Praktične posledice tega preobrata so bile znatne. Strokovna društva so se množila in krepčala; gospodarski boji v posameznih deželah so dobivali realne cilje. Obenem pa se je delavstvo začelo zanimati tudi za politiko; v naprednejših deželah je zahtevalo popolnejšo demokracijo, v nazadnjaških so se pričeli boji za ustavnost, za volilno pravico, in marsikateri veliki politični uspeh, ki ga je delavstvo doseglo v sedanjih dneh, je bil že takrat cilj delavskih bojev, pripravljajočih poznejšo zmago. V šestdese tih letih so se avstrijski delavci že borili za splošno in enako volilno pravico; še le leta 1907. so razmere tako dozorele, da so jo mogli definitivno priboriti. Ali če se ne bi bil boj pričel že takrat, je najbrže še danes ne bi bilo.

Mladinske bolezni.

Prvi mednarodni zvezi delavstva ni bila usojena večna trajnost. Vse delavsko gibanje tedanjega časa je bilo mlado, in zato se ni čuditi, da je moralo preboleti vsakovrstne otroške bolezni. Poleg mož, ki so bistro spoznali gospodarsek zakone, vladajoče v človeški družbi in neskončno močnejše od špekulativne človeške volje, so hodili še vedno po svetu ljudje, ki so mislili, da je mogoče skonštruirati družbo po svojih dejah in predpisati razvoju pot. Saj še dandanašnji niso izumrli utopisti, prav tako kakor se razni čudaki bavijo z nalogo, da iznajdejo »perpetuum mobile« kljub velikanskem napredku tehnike in razkritju zakonov mehanike.

Pot, ki jo je kazal znanstveni socializem, se je marsikomu zdela prepočasna, predolga. Zmaga, ki se kaže v daljavi, se ni zdela vročekrvnim značajem nikakršna zmaga. Sami so hoteli doživeti novo družbo in čimprej. In dasi so vladali tudi med socialisti o bližnjem razpadu meščanske države zelo optimistični nazori, so vendar nepotrpežljivi temperamenti zahtevali še hitrejši napredek, pa so prihajali do tega, da so sploh zanikavali razvoj in pričakovali vse le od revolucije.

Ta beseda pa je imela zanje le tradicionalni pomen krvavega, nasilnega punta. Organizirati je bilo treba delavce po njihovem mnenju le za to, da se siloma upro vladam in kapitalistom in jih premagajo z oboroženo roko. To bi šlo veliko hitreje kakor sistematično vzgajanje in izobraževanje delavcev, ka kor pridobivanje političnih moči, kakor strokovni boj. Internacionalna revolucija uniči hipoma meščansko družbo in potem se zgradi nova na njenih razvalinah.

Nastopali so anarhistični komunisti, ki so bili razdeljeni v mnogo sekt. Eni so smatrali za rešitev sveta absolutno odpravo vsake privatne lastnine po načelu: Kar je tvoje, je tudi moje. Proudhonov pogostoma citirani izrek »Lastnina je tatvina« je bil jedro njihovih socialnih nazorov. Drugi so si predstavljali družbo organizirano na podlagi neštetih avtonomnih gospodarskih občin — komun—, le federativno med seboj spojenih.

Na drugem krilu so se oglašali individualistični anarhisti, ki so postavljali osebnosti in njeno absolutno svobodo nad vse. Njihovi sistemi niso bili pravzaprav nič drugega, kakor do skrajnosti izvedena ideja meščanskega liberalizma.

Ali tudi med socialisti so bili v nekaterih ozirih različni nazori. V Nemčiji so Lassalovci, ki so polagali največjo važnost na splošno volilno pravico, prezirali strokovno organizacijo, katero so smatrali za nepotrebno poleg politične akcije, medtem ko je takozvana eisenaška struja pospeševala strokovno organizacijo kot podlago delavske moči, ne da bi zato omalovaževala politično delo.

V Internacionali ni bilo prva leta nič opaziti o takih nasprotjih. Organizacije, ki so ji pripadale, so stale na marksistični podlagi in priznavale program, ki je bil sprejet na prvem kongresu.

Bakunin.

Leta 1896. se je pojavila prva opozicija proti Marxovi politiki. Njen vodja je bil Mihajlo Bakunin.

Med glasniki anarhištične teorije je bil Bakunin nedvomno najodličnejši in vsekakor edini, ki je v tistih časih pridobil tudi agitatoričen pomen.

Bakunin je bil Rus in član ugledne aristokratične obitelji. Ko je dovršil gim nazijske študije, se je posvetil filozofiji, in zlasti v nemškem modroslovju se je nasrkal revolucionarnega duha. Njegov ognjeviti temperament se pa ni zadovoljeval z naukom. Kjerkoli je bilo kakšno revolucionarno gibanje, se ga je aktivno udeležil — na Francoskem in Nemčiji, v Avstriji in Rusiji. Tudi v znameniti draždanski vstaji leta 1849. je sodeloval.

Tam je bil vjet in od nemškega sodišča obsojen na smrt. Tudi Avstrija ga je zahtevala in oglasila se je še Rusija. Ker je storil prve zločine na Ruskem, je bila ruska »pravica« najstarejša, pa ji je bil po dovršenem diplomatičnem pogajanju res izročen. Carjeva justica ga je izgnala v Sibirijo.

Na romantičen način je Bakunin ušel iz Sibirije in po vsakovrstnih prijateljih prišel leta 1860. v London. Komaj je bil svoboden, se je že zopet posvetil revolucionarnem delovanju. Nikakor se ne da utajiti, da je bil nenavadno delaven, energičen in neustrašen. Zdi se tudi,da je imel vseskozi dobre in poštene namene, dasi so sodbe njegovih sodobnikov zelo različne. Vsekakor pa je nedvomno, da so bili njegovi nazori precej nestalni in da je lahko prihajal do prav nejasnih idej. Medtem ko se je ogreval za revolucionaren anarhizem naj radikalnejše vrste in mednarodnega zna čaja, se je ukvarjal z osvoboditvijo slovanstva in dostikrat je prišel sam s seboj v nasprotje.

Okrog njega so se polagoma zbirali anarhisti in leta 1868. se je ustanovila družba »Alliance Internacionale de la Democratie socialiste«. Program zveze je bil anarhistično-komunističen in precej konfuzen. V prvi vrsti je stalo uničenje vsake vlade in razrušenje vsega obstoječega gospodarskega sistema. Na njegovo mesto naj bi bi stopile kooperativone industr. in poljedel. asociacije.

Leta 1868. je »Alliance« zahtevala, da jo sprejme Internacionala kot posebno organizacijo v svoje vrste. Generalni svet je odklonil prošnjo, češ, da se temeljni nazori »Alliance« ne strinjajo s programom Internacionale.

Nato se je pričel oster boj med obema organizacijama, ki je odvračal veliko moči od glavnega cilja in dobival včasih zelo neokusne oblike. Stvar se je končala s tem, da je bil Bakunin leta 1872 .na kongresu v Haagu izključen iz Internacionale. Z njim so izstopila španska, belgijska in nekatera francoska dru štva, ki so se nagibala k anarhizmu.

Prusko—francoska vojna.

Bahuninova opozicija pa ni bila edina neprilika, ki je zadela Internacionalo. Leta 1870. je izbruhnila prusko-francoska vojna. Na Nemškem in Francoskem je bilo mehanično ustavljeno skoraj vse socialistično gibanje. Takoj ob začetku vojne so se na Pruskem pričeli drakonični progoni vsega, kar ni trobilo v patriotično šovinistični rog.

(Dalje prihodnjič.)

Iz stranke.

Vsem političnim organizacijam v mariborskem okrožju.

V nedeljo, dne 30. septembra se bo vršila v Delavskem domu v Mariboru, Ruška cesta 5

OKROŽNA KONFERENCA

političnih organizacij z naslednjim dnevnim redom:

1. Poročilo oblastnega odbora.
2. Poročilo o pokrajinskem kongresu.
3. Poročilo o kongresu v Beogradu.
4. Ustanovitev okrajnega odbora v smislu novega pravilnika.
5. Slučajnosti.

Začetek konference ob 9. uri zjutraj. Organizacije v mariborskem okrožju naj naznanijo oblastnemu odboru pravočasno imena delegatov, ki se volijo — v smislu razposlane okrožnice — po istih določilih kakor za pokrajinski kongres.

Oblastni odbor.

Razno.

Smet vidijo, bruna ne. Ko se je vršil v Hamburgu kongres socialistične delavske Internacionale, so začeli komunisti z napadi, ki jim ne delajo nobene časti. Spisali so posebno še en daljši napad in ga razširili po svojih lističih. V tem napadu prikazujejo, da je bil Hamburški kongres zborovanje »kraljev skih« ministrov in nato naštevajo Scheidemanna, Noskeja, Vandervelda, Thomasa itd. Dejstvo je, da ti »kraljevski« ministri niso vodili kongresa, niti niso bili izvoljeni v mednarodno eksekutivo. Ti listi bi storili bolje, če bi pometali pred svojim pragom. Med seboj imajo voditelji, ki so bili do leta 1917 navadni šovinisti; imajo ljudi, ki so hodili iz ene države v drugo in jih pridobivali za vojno na strani zaveznikov. Imajo ljudi, ki so bili v visokih vladnih službah, torej če hočete, »kraljevski« uradniki. Ker so se danes nazvali za »komuniste«, so jim grehi pozabljeni. Ampak med komunisti in komunisti je razlika. Delavci, ki se zbirajo v ekstremnem taboru, spoznavajo, da ni vsakdo, ki se naziva za komunista, revolucionaren svetnik, ampak da je marsikdo med njimi navaden pustolovec, ki išče koristi samo zase na račun ekstremno redikalnega delavstva.

Progoni proti socialistom na Japonskem. Meseca maja, junija in julija se je japonska policija odločila, da zatre socialistično gibanje. Razdejala je glavni stan socialistične stranke in voditelje pometala v ječe. Sedaj se je vrgla še na strokovno gibanje: strokovne organizacije zatira z isto vztranostjo kakor socialistično gibanje japonskega delavstva. Kakor v Evropi pred nekaj desetletji, tako se sedaj japonsko delavstvo bori za volilno pravico in državljanske svobodščine. Ampak vlada hoče podanikov, ne državljanov. Japonska vlada je priznana od vseh civiliziranih dežel, ne glede na diktaturo japonske policije. Tudi sovjetska Rusija vodi z japonsko vlado uradne in neuradne pregovore. Ako države zapadne civilizacije lahko priznajo japonsko vlado in njen diktatorski, reakcionarni režim, zakaj se te vlade branijo priznati sovjetsko vlado, ki je napram stanovnikom Rusije vendar pravičnejša, kakor japonska vlada napram svojim podanikom? Ako je jugoslovanski vladi mogoče živeti v prijateljstvu z japonsko in Mussolinijevo vlado in imeti v Rimu in drugod svoje zastopnike, zakaj bi jih ne imela v Moskvi? Da se razumemo: kar dela japonska vlada, je proti ljudstvu in za priviligirance; isto velja za Mussolinij. vlado. Ruska vlada dela za interese ljudstva, torej zasluži veliko bolj, da jo priznamo, kakor pa kaka vlada policajskega režima kot je Japonska, vlada faštičnega terorja, kakor je Italija ali beli »krščanski« terorizem na Ogrskem.

Modrost svečenikov v starem Egiptu je postala takorekoč kot pregovor. V resnici pa so bili egiptovski duhovni ravnotako omejeni kot kateri drugi. Leto Egipčanov je štelo 365 dni, in sicer 12 mesecev po 30 dni, med katerimi je pet mesecev štelo po 31 dni. Četrt dneva, ki pri nas znese vsaka štiri leta en preprosti dan, niso poznali. Tako je torej egiptovsko novo leto bilo za vsaka štiri leta en dan pozneje in skozi 1460 let, kar je 365 dni krat 4, so imeli dan novega leta zopet na isti dan, kot toliko let prej. Letni časi se niso ujemali s koledarjem, ne s pobiralci davka v žitu itd. In tako so našli na nekem papirusu zapisano sledečo molitev: »Pridi k meni, bog Amon, reši me iz te nadloge. Zima je, imelo pa bi biti poletje; meseci so preskočili s svojih mest in ure so se zmešale.«

Kralji so pogosto poizkusili reformirati koledar, pa so vsikdar našli odpor pri duhovščini, češ, da je taka volja bogov. Slednjič so duhovni še naredili postavo, da so morali kralji pri sprejemanju krone prisegati, da se ne bodo vmešavali v zadeve duhovščine in ne bodo skušali spreminjati koledarja. Tako se je ponavljala komedija s ledarjem skozi tisočletja, dokler ni sled njič leta 238 pred Kristom neki Ptolomej odredil, da mora biti vsako četrto leto en prestopni dan. Ta prestopni dan je bil poseben dan, namenjen praznova nju in češčenju bogov in božic. Pa tudi to pametno odredbo so kmalu ovrnili duhovni in se povrnili v stare zmešnjave. Tako ni imel Egipt nikakega pravega koledarja, dokler ni zmagal Julij Cezar, ki je uvedel julijanski koledar po vsem tedaj znanem svetu.

Lep uspeh denarnih zavodov strokovnih unij. Banka krojaške unije A. C. W. U., ki je bila odprta pred enim letom, je naredila v prvem letu šest odstotkov dobička od svoje glavnice. Dobiček pa ni šel v dividende, kakor delajo privatne banke, temveč je v skladu nerazdeljenega dobička. Hranilne vloge, ki so prvi dan znašale 220.000, so tekom leta narasle na 2,227.000 dol. Banka ima 10.000 hranilnih in 900 čekovnih vlog. Od februarja t. l. je banka nakazala 680.000 dol. prejemnikom v Rusiji.

Tukajšnja kooperativna banka unije telegrafistov, katera je bila odprta 9. junija t. l., je v prvih treh tednih naredila 7040 dol. dobička. Dne 30. junija je banka že imela hranilnih vlog za 1,565.356 dol. Krajevne delavske in farmarske organizacije so naredile načrt za ustanovitev lastne kooperativne banke v Dallasu.

Mestna občina mariborska

javlja tužno vest, da je njen zaslužni občinski svetnik, gospod

dr. Vladimir Sernec

odvetnik itd.

dne 20. septembra 1923 preminul.

Pogreb se vrši v soboto dne 22. septembra 1923 ob 16. uri na starem mestnem pokopališču.

Maribor, dne 20. septembra 1923.

Časten mu spomin!